

Obsah

Zpráva o činnosti Západočeské pobočky České
botanické společnosti za rok 2008 1

Ondřej Peksa
Za lišejníky vrchu Radyně aneb krátká zpráva
z jarní exkurze Západočeské pobočky 1

Sylvie Pecháčková
Jarní květena strání nad železniční tratí
mezi Plzní-Doubravkou a Bukovcem 2

Sylvie Pecháčková
Květnová exkurze na Lochotínské louky v Plzni ... 2

Jan Bureš
Exkurze Západočeské pobočky ČBS zaměřená
na současnou a karbonskou flóru Merklínska 3

Lenka Pivoňková a Rudolf Hlaváček
Exkurze do okolí Míšova a Borovna v Brdech 5

Jiří Sladký
Exkurze Praktické zkušenosti z aktualizace biotopů
v terénu (Čerchovský hřeben) 6

Lenka Pivoňková
Nález chudiny hajní (*Draba nemorosa* L.)
u Velkého Boru 6

Radim Paulič
K výskytu vstavače štěničního (*Orchis coriophora* L.)
u Rabí 7

Karel Čížek a †Miloš Král
Park v areálu nemocnice v Klatovech 7

Historický atlas hub – upozornění
na publikaci 8

Redakční rada: Jaroslava Nesvadbová
Sylvie Pecháčková
Jaromír Sofron

Odpovědný redaktor: Sylvie Pecháčková

Technický redaktor: Jaroslava Nesvadbová

Kresba na první straně obálky: Miloslav Vondráček

Calluna uveřejňuje:

Organizační zprávy

Zprávy z botanického života

Kratší články z floristiky, geobotaniky, ekologie a taxonomie, týkající se všech systematických skupin rostlin

Články o botanických zahradách

Práce z dějin botaniky

Recenze knih s botanickou tematikou

Personalia botaniků

Bibliografie

Rukopisy zasílejte na adresu:

Sylvie Pecháčková, Západočeské muzeum v Plzni, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň

e-mail: spechackova@zcm.cz, tel. 378 370 434.

Pokyny pro autory jsou uvedeny na 3. straně obálky.

CALLUNA, časopis západočeských botaniků. – Vydává Západočeská pobočka České botanické společnosti při AV ČR a Západočeské muzeum v Plzni.

Vychází nepravidelně. Toto číslo vyšlo v lednu 2009.

ORGANIZAČNÍ ZPRÁVY

Zpráva o činnosti Západočeské pobočky České botanické společnosti za rok 2008

K 31. 12. 2008 měla Západočeská pobočka ČBS 56 členů. Oproti roku 2007 došlo ke značnému úbytku členů, a to na základě dotazníkové akce, uskutečněné na jaře 2008. Členy pobočky nadále zůstávají jen ti, kteří projeví opravdový zájem o činnost pobočky včetně řádného placení příspěvků.

Podstatnou změnou je přesun místa konání přednášek resp. jejich návrat do sídla pobočky, tj. do Západočeského muzea v Plzni, Kopeckého sady 2. Muzeum nabízí svým přednáškovým sálům velké a na špičkové úrovni vybavené prostory a tak jsou přednášky přístupné i veřejnosti a stávají se součástí kulturní nabídky muzea.

V roce 2008 se uskutečnily tyto akce:

23. 2. 2008: **Výroční členská schůze**, na které byl zvolen nový výbor pobočky ve složení:

předsedkyně pobočky: Mgr. Eva Chvojková

jednatel: Jiří Sladký

hospodářka: Ing. Lenka Pivoňková

další členové výboru: Mgr. Jaroslava Nesvadbová, RNDr. Sylvie Pecháčková, PhD, RNDr. Jaromír Sofron, (všichni redakční rada Calluna) a Josef Škrábek st.

Po oficiálním programu schůze proběhla přednáška Mgr. Ondřeje Peksa – „Lišejníky jsou zajímavější, než se odvažujete pomyslet...“ (35 účastníků).

Přednášky:

28. 3. – Ing. Lenka Pivoňková: Co nového v ochraně přírody? (15 účastníků).

13. 10. – Mgr. Přemysl Tájek: Květena Slavkovského lesa (14 účastníků).

10. 11. – Doc. RNDr. Vít Grulich, CSc. a RNDr. Alena Vydrová: VVP Boletice očima botanika (19 účastníků).

Jarní přednáška se uskutečnila na KBi ZČU, ostatní přednášky a výroční schůze v přednáškovém sále Západočeského muzea v Plzni, Kopeckého sady 2.

8. 12. – Posezení nad herbárií v oddělení botaniky Západočeského muzea v Plzni (9 přítomných).

Exkurze:

12. 4. – Exkurze za lišejníky Radyně, vedoucí Mgr. Ondřej Peksa (14 účastníků). (viz Calluna 14/1: 1–2)

8. 5. – Floristická exkurze na stráňky nad železniční tratí mezi Plzní-Doubravkou a Bukovcem, vedoucí RNDr. Sylvie Pecháčková (7 účastníků). (viz Calluna 14/1: 2)

24. 5. – Květnaté lohotínské louky, vedoucí RNDr. Sylvie Pecháčková (13 účastníků). (viz Calluna 14/1: 2–3)

14. 6. – Prvohorní (karbonská) a současná flóra Merklínska, vedoucí Ing. Jan Bureš (7 účastníků). (viz Calluna 14/1: 3–5)

6. 9. – Přírodní park Brdy (západní část) – nivou Bradavy a vrchem Kokšín, vedoucí RNDr. Rudolf Hlaváček (9 účastníků). (viz Calluna 14/1: 5–6)

15. 9. – Praktické zkušenosti z aktualizace biotopů v terénu (Čerchovský hřeben), vedoucí Jiří Sladký (5 účastníků). (viz Calluna 14/1: 6)

Ostatní:

17. 5.: Exkurze „Po rozkvetlém úpatí Slavkovského lesa ...“ pořádané ZO ČSOP Kladska se zúčastnilo 6 členů západočeské pobočky ČBS

29. 6.–5. 7.: Floristický kurz ČBS ve Vsetíně (účast 4 členů pobočky)

29. 11.–30. 11.: Konference ČBS „Diverzita, dynamika a management lesní vegetace“, Praha (účast 8 členů pobočky)

Výbor pobočky se v roce 2008 sešel pětkrát.

V roce 2008 bylo vydáno 1 číslo časopisu Calluna o 28 stranách.

Západočeská pobočka ČBS získala na svou činnost v roce 2008 grant Plzeňského kraje na ekologické projekty, z titulu "Podpora environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty".

Eva Chvojková
předsedkyně pobočky

Jiří Sladký
jednatel pobočky

Z BOTANICKÉHO ŽIVOTA

Za lišejníky vrchu Radyně aneb krátká zpráva z jarní exkurze Západočeské pobočky

Ondřej Peksa

Cílem jarní exkurze pořádané Západočeskou pobočkou ČBS se stal vrch Radyně a jeho lichenoflóra. 12. dubna 2008 se pod vedením autora článku vydalo poznávat lišejníky celkem 14 členů i nečlenů pobočky, jmenovitě Kateřina Baronová, Dagmar Hraničková, Iva Kratochvílová, Jaroslava Nesvadbová, Helena Marková, Sylvie a Pavel Pecháčkovi s dětmi Alžbětou a Bartolomějem, Václava Pešková, Lenka Pivoňková, Zdeňka Řeřichová a Jaromír Sofron.

Vrch Radyně (567 m n. m.) představuje výrazný buližnickový suk, který dominuje okolí Starého Plzeňska a Plzeňsku vůbec. Kromě buližnickové skály, na které stojí zřícenina královského hradu ze 14. století, najdeme na svazích vrchu roztroušené četné skalní tvary, z nichž nejznámější jsou tzv. Andrejšky nad Starým Plzeňcem. Svahy Radyně jsou kryty především jehličnatými kulturními lesy, na skalách a sutích se vyskytují fragmenty reliktních borů, hradní zříceninu a balvanité svahy pod jejími zdmi porůstá přirozeně vytvořený suťový listnatý les s převahou javoru klenu.

Údaje o lišejnících Radyně pocházejí převážně od Františka Malocha (MALOCH 1913, 1939), který udává hlavně ze samotného vrcholu kopce (zřícenina, sutě a skály v její blízkosti) kolem 40 druhů. Kromě běžných saxikolních a terikolních lišejníků z rodů *Baeomyces*, *Cladonia*, *Lecanora*, *Lecidea*, *Parmelia* s. l., *Physcia*, *Rhizocarpon* aj., uvádí i některé vzácnější druhy, jako např. *Peltigera horizontalis* a *P. malacea* ze suti pod hradem. Jak se ukázalo v průběhu exkurze, zdejší lichenoflóra se od časů Malochových nikterak zásadně neproměnila. Řadu jím uvedených skalních, zemních i epifytických druhů jsme zde zaznamenali, bohužel výskyt žádného z významnějších druhů se nám potvrdit nepodařilo.

Sraz účastníků byl před devátou ranní na vlakovém nádraží ve Starém Plzeňci, po žluté turistické značce jsme vyrazili směrem k vrcholu Radyně. Již při mírně stoupající cestě městem bylo demonstrováno několik běžných antropogenních lišejníků porůstajících kamenné zidky a podezdívky plotů, např. *Candelariella aurella*, *Protopermularia muralis*, *Caloplaca* sp. div. atd.

První delší lichenologické zastavení nastalo v lomu při úpatí SV svahu Radyně. Na horní hraně lomové stěny porostlé především borovicemi a modřínou rostla řada terikolních lišejníků: puklérky *Cetraria aculeata* a *C. islandica*, *Cladonia coccifera*, *C. furcata*, *C. gracilis*, *C. pyxidata*, *C. uncialis*, z korovitých druhů dominovaly pionýrské malohubky *Baeomyces rufus* (hojně napařená lichenikolní houbou *Arthrorhaphis grisea*) a *Dibaeis baeomyces* spolu s nenápadným lišejníkem *Placynthiella uliginosa*. Především na modříněch jsme zaznamenali řadu epifytických druhů v čele s *Evernia prunastri*, *Hypogymnia physodes*, *H. tubulosa*, *Pseudevernia furfuracea*, a dále také *Bryoria fuscescens*, *Hypocenomyce scalaris*, *Lecanora conizaeoides*, *Melanelia subaurifera*, *Parmelia sulcata*, *Parmeliopsis ambigua*, *Placynthiella icmalea*, *Trapeliopsis flexuosa*, *Usnea* sp., *Xanthoria polycarpa*.

Od lomu jsme se vydali po hřbitvu mimo turistickou trasu přímo směrem k vrcholu, přičemž jsme prozkoumali buližnickové skály místy bohatě porostlé saxikolními i terikolními lišejníky. Saxikolní druhy tvořily společenstvo typické pro chudé silikáty. Na svislých plochách skal dominovaly pupkovky *Lassalia pustulata* a *Umbilicaria hirsuta*, ve štěrbinách rostl sorediální druh *Lepraria membranacea* a na převislých plochách jasně žlutý *Chrysothrix chlorina*. Hojně byly zastoupeny terčovky *Melanelia disjuncta*, *M. fuliginosa*, *Parmelia omphalodes*, *P. saxatilis*, *Xanthoparmelia conspersa* a *X. loxodes*, korovité lišejníky reprezentovaly především *Acarospora fuscata*, *Buellia aethalea*, *Candelariella coralliza*, *Diploschistes scruposus*, *Lepraria* cf. *caesioalba*, *Rhizocarpon geographicum*, *R. lecanorinum*. Na skále byly k vidění i dva primárně epifytické či epixylické druhy *Imshaugia aleurites* a *Parmeliopsis ambigua*. Společenstvo terikolních lišejníků se podobalo předchozímu z okraje lomu, doplňovaly ho navíc dutohlávky *Cladonia arbuscula*, *C. macilenta* a *C. subulata*.

Zříceninu hradu Radyně a její blízké okolí jsme již lichenologicky nezkoumali. Po krátkém odpočinku a svačině následoval rozhod, po němž se někteří účastníci vydali směrem do Černic, zbytek výpravy sešel přes Andrejšky zpátky do Starého Plzně, kde jsme exkurzi důstojně zakončili v hospůdce na náměstí.

Nomenklatura lišejníků je sjednocena dle práce LIŠKA et al. (2008).

Literatura

MALOCH F. (1913): Květena v Plzeňsku. I. Díl: soustavný výčet druhů a jejich nalezišť – 316 p., Plzeň.

MALOCH F. (1939): Rostlinné útvary a společnosti plzeňského okresu. – 84 p., Plzeň.

LIŠKA J., PALICE Z. et SLAVÍKOVÁ Š. (2008): Checklist and Red List of lichens of the Czech Republic. – Preslia, Praha, 80: 151–182.

Jarní květena strání nad železniční tratí mezi Plzní-Doubravkou a Bukovcem

Sylvie Pecháčková

Floristický průzkum výslunných spilitových skalek, stráněk a úhorů na pravém břehu Berounky po proudu pod Sv. Jiřím je velmi vděčná činnost. Blízkost řeky a železnice v kombinaci se západní expozicí svahů vytvářejí vhodné podmínky pro přítomnost druhů, které nejsou na území města Plzně běžné. Tato skutečnost láká botaniky k opakovaným návštěvám (cf. MALOCH 1913, HADAČ et al. 1968, SOFRON et NESVADBOVÁ 1997).

Železniční trať tudy vede již téměř 150 let, ale ve snaze o zrychlování dopravy se plánuje vyrovnaní velkého oblouku trati a zrušení její části kopírující tok Berounky (včetně zrušení trati lesem Zábělá a vybudování tunelu pod lesem Chlumem). To by znamenalo velké změny mj. také ve vegetaci zatím otevřených stanovišť v těsné blízkosti trati. Proto jsme v rámci botanických exkurzí západočeské pobočky uspořádali aktuální průzkum tohoto území. Skupina ve složení Jan Bureš, Ivana Kinská, Jaroslava Nesvadbová, Sylvie Pecháčková, Josef Škrábek st., Josef Škrábek ml. a Anna Vlachovská se 8. 5. 2008 věnovala flóře na otevřených stanovištích podél trati vpravo ve směru Doubravka-Bukovec. Lokality se nacházejí ve výběžku fytochorionu Křivoklátsko, ve čtverci síťového mapování 6246, ve výšce 315–330 m n. m.

Z konečné stanice trolejbusů na Doubravce jsme se vydali směrem k Berounce. Od konce zástavby vede k Bukovci silnička, nyní využívaná jako cyklistická stezka. Podél ní, na kraji řepkového pole 750 m JZ od vrchu Chlum, jsme zaznamenali některé plevele: *Descurainia sophia*, *Geranium pusillum*, *Lamium amplexicaule*, *Viola arvensis*.

První zastávkou byl trávník u lavičky u rozcestí silničky a cesty 700 m JZ od Chlumu: *Arabidopsis thaliana*, *Capsella bursa-pastoris*, *Cerastium arvense*, *Erophila verna*, *Festuca ovina*, *Galium album*, *Hieracium pilosella*, *Poa bulbosa*, *P. pratensis*, *Potentilla argentea*, *P. reptans*, *P. tabernaemontani*, *Veronica arvensis*.

Na malém skalním výchozu u cesty jsme ještě našli *Arabis glabra*, *Cerastium holosteoides*, *Convolvulus arvensis*, *Echium vulgare*, *Rumex acetosella*, *Veronica polita*, *V. sublobata*.

Na louce mezi cestou a silničkou rostly tyto druhy: *Alopecurus pratensis*, *Cerastium holosteoides*, *Dactylis glomerata*, *Festuca ovina*, *Hypericum perforatum*, *Luzula campestris*, *Myosotis ramosissima*, *Plantago lanceolata*, *P. media*, *Poa pratensis*, *Ranunculus bulbosus*, *Rumex acetosa*, *Vicia angustifolia*, *V. cracca*, *Tanacetum vulgare*.

Cestu jsme záhy opustili a dále jsme se věnovali již jen poměrně úzkému (max. 50 metrů) pásu porostů mezi silničkou a železnicí. Na ploché terase západně od silnice, asi 680 m ZJZ od vrchu Chlum, byl trávník s *Achillea millefolium*, *Arenaria serpyllifolia*, *Barbarea vulgaris*, *Bromus erectus*, *Campanula patula*, *Centaurea jacea*, *C. stoebe*, *Holosteum umbellatum*, *Myosotis stricta*, *Senecio jacobaea*, *Silene vulgaris*, *Trifolium arvense*, *T. dubium*, *Vicia hirsuta*.

Pod terénním zlomem na svahu byla travnatá stráň s *Avenula pratensis*, *Achillea millefolium*, *Campanula rotundifolia*, *Carex* sp.,

Fragaria viridis, *Koeleria pyramidata*, *Lychnis viscaria*, *Polygala vulgaris*, *Sanguisorba officinalis*, *Sisymbrium altissimum*, *Viola canina*, *Thymus pulegioides*. Část stráně zarůstá *Calamagrostis epigejos* a *Cytisus scoparius*.

Asi 100 m severně (poblíž pěšiny podcházející trať u sloupu č. 290) jsme nečekaně našli porost *Potentilla alba* o velikosti ca 3 × 4 m; je však ohrožen zarůstáním keří hlohů, růží, janovce a překvapivě hustým porostem *Poa angustifolia*. V okolí jsme našli ještě tyto zajímavější druhy: *Avenula pubescens*, *Dianthus deltoides*, *Euphorbia esula*, *Festuca* cf. *rupicola*, *Filipendula vulgaris*, *Veronica dillenii*.

Nad zarůstající strání na plochem travnatém úhoru rostly mj. *Anthoxanthum odoratum*, *Carlina vulgaris*, *Myosotis discolor*, *Saxifraga granulata*, *Silene latifolia* ssp. *alba*, *Trifolium pratense*.

Okolí skalních výchozů přímo nad tratí je v těchto místech porostlé akáty, s *Cardaria draba*, *Chelidonium majus* a *Humulus lupulus* v podrostu.

Na otevřeném výchozu bez porostu dřevin (ca 780 m ZSZ od Chlumu) jsme zaznamenali *Asplenium septentrionale*, *Avenula pubescens*, *Carex caryophylla*, *Dryopteris filix-mas*, *Hieracium pilosella*, *Hylotelephium* sp., *Jasione montana*, *Leucanthemum* sp., *Peucedanum oreoselinum*, *Sanguisorba minor*, *Saxifraga granulata* (v plném květu), *Scleranthus perennis*, *Thymus pulegioides*, *Vincetoxicum hirsundinaria*.

Na mírně svažité stráně 830 m SZ od Chlumu a asi 200 m V od jezu na Berounce nás potěšil porost právě kvetoucí *Ajuga genevensis*. Před rozkvětem byla bohatá populace *Lychnis viscaria* a zaznamenali jsme tu i *Securigera varia*.

Zhruba o 150 m severněji jsme na úzkém lemu mezi polem a tratí našli *Carlina vulgaris* a *Jasione montana*.

Před lávkou přes trať v Bukovci u papírny, 900 m SZ od Chlumu, jsme delší dobu zkoumali stráň, velmi řídkou porostlou, s druhy: *Arabidopsis thaliana*, *Jasione montana*, *Galium* cf. *pumilum*, *Saxifraga granulata*, *Thlaspi coerulescens*, *Viola collina*.

Nalezli jsme také podivnou rostlinu z čeledi *Brassicaceae*; nápady na její určení byly různé, ale úmorné vedro nás přimělo k ústupu. Položka pak putovala ke zrakům zkušených kolegů R. Hlaváčka a J. Hadince, až byl nakonec učiněn závěr: nejspíš nějak napadení jedinci *Arabidopsis thaliana* s listy jaksepatri, ovšem s prapodivnou svrchní částí kvetoucí lodyhy.

Exkurzi jsme zakončili zapsáním *Spergularia rubra* na zastávce autobusu u Bukovecké papírny (1 km SZ od Chlumu).

Použitá nomenklatura rostlin dle KUBÁT et al. 2002.

Průzkum byl podpořen z projektu VaV MKČR DE07P04OMG001.

Literatura

HADAČ E., SOFRON J. et VONDRÁČEK M. (1968): Květena Plzeňska. – 296 p., Plzeň.

KUBÁT K., HROUDA L., CHRTEK J. jun., KAPLAN Z., KIRSCHNER J. et ŠTĚPÁNEK J. [eds.] (2002): Klíč ke květeně České republiky. – 928 p., Academia, Praha.

MALOCH F. (1913): Květena v Plzeňsku. I. Díl: soustavný výčet druhů a jejich nalezišť – 316 p., Plzeň.

SOFRON J. et NESVADBOVÁ J. [eds.] (1997): Flóra a vegetace města Plzně. – 200 p., Plzeň.

Květnová exkurze na Lochotínské louky v Plzni

Sylvie Pecháčková

Jedním z cílů exkurze uskutečněné 24. 5. 2008 bylo zaznamenat současné floristické složení Lochotínských luk. Tento záznam bude použit pro vyhodnocení změn plzeňské flóry v posledních 100 letech v rámci grantu MK ČR. Louky v nivě Mže jsou celou dobu nepřetržitě udržovány (cf. MALOCH 1913, HADAČ et al. 1968), přestože jsou čím dál více obklopeny městskou zástavbou. Porosty zkoumané části luk lze zařadit do svazu *Alopecurion* (cf. SOFRON et NESVADBOVÁ 1997: 31). Již z fytoecologických snímků z r. 1995 uvedených v citované práci je zřejmá nápadná převaha bylin nad travinami. Tento charakter si porosty udržují, převaha bylin je zjevná i přes záměrné dohledávání travinných druhů.